

Audiència. Sant Agustí viu en les seves obres

Audiència general, dimecres 20 de febrer de 200

26/02/2008

Estimats germans i germanes,

Després de la pausa dels exercicis espirituals de la setmana passada, tornem avui a presentar la gran figura de sant Agustí, sobre qui ja he parlat diverses vegades en la catequesi del dimecres. És el pare de l'Església que ha deixat el nombre

més gran d'obres, de les quals vull
parlar breument. Alguns dels escrits
d'Agustí són d'importància capital, i
no sols per a la història del
cristianisme sinó també per a la
formació de tota la cultura
occidental: l'exemple més clar són les
«Confessions», sens dubte un dels
llibres de l'antiguitat cristiana més
llegits, encara avui. Igual que
diversos pares de l'Església dels
segles primers, encara que en una
mesura incomparablement més
àmplia, també el bisbe d'Hipona va
exercir una influència permanent,
com es pot veure per la
sobreabundant tradició manuscrita
de les seves obres, que són
extraordinàriament nombroses.

Ell mateix les va revisar anys abans
de morir en les *Retractationes* i poc
després de la seva mort van ser
registrades acuradament en el
«Indiculus» (Índex), afegit pel fidel
amic Posidi a la biografia de sant

Agustí, «Vita Augustini». La llista de les obres d'Agustí va ser realitzada amb l'objectiu explícit de salvaguardar-ne la memòria, quan la invasió dels vàndals s'estenia per tota l'Àfrica romana i comptabilitza 1.300 escrits numerats per l'autor, junt amb altres «que no poden numerar-se perquè no va posar cap número». Bisbe d'una ciutat pròxima, Posidi dictava aquestes paraules precisament a Hipona, on s'havia refugiat i on havia assistit a la mort del seu amic, i és gairebé segur que es basava en el catàleg de la biblioteca personal d'Agustí. Avui han sobreviscut més de 300 cartes del bisbe d'Hipona, i gairebé 600 homilies, però aquestes eren originàriament moltes més, potser fins i tot entre 3.000 i 4.000, fruit de quatre dècades de predicació de l'antic orador, que havia decidit seguir Jesús i deixar de parlar als grans de la cort imperial per dirigir-se a la població senzilla d'Hipona.

En anys recents, el descobriment d'un grup de cartes i d'algunes homilies han enriquit el coneixement d'aquest gran pare de l'Església.

«Molts llibres -escriu Posidi- van ser redactats per ell i publicats, moltes predicacions van ser pronunciades a l'església, transcrites i corregides, ja sigui per confutar heretges ja sigui per interpretar les Sagrades Escriptures per a edificació dels sants fills de l'Església. Aquestes obres -subratlla el bisbe amic- són tan nombroses que amb prou feines un estudiós té la possibilitat de llegir-les i aprendre a conèixer-les» («Vita Augustini», 18, 9).

Entre la producció literària d'Agustí, per tant, més de mil publicacions dividides en escrits filosòfics, apologètics, doctrinals, morals, monàstics, exegetics i contra els heretges, així com les cartes i homilies, destaquen algunes obres excepcionals de gran importància

teològica i filosòfica. Primer que tot, cal recordar les «Confessions», suara esmentades, escrites en tretze llibres entre els anys 397 i 400 per a lloança de Déu. Són una mena d'autobiografia en forma de diàleg amb Déu. Aquest gènere literari reflexa la vida de sant Agustí, que no estava reclosa en si mateixa, dispersa en mil coses, sinó viscuda essencialment com un diàleg amb Déu i, d'aquesta manera, una vida amb els altres.

Ja de per si el títol, «Confessions», indica el caràcter específic d'aquesta biografia. Aquesta paraula «confessions» en el llatí cristià desenvolupat per la tradició dels Salms té dos significats, que s'entrecreuen. «Confessions» indica, en primer lloc, la confessió de les pròpies debilitats, de la misèria dels pecats; però al mateix temps, «confessions» significa alabança a Déu, reconeixement de Déu. Veure la

pròpia misèria a la llum de Déu es converteix en lloança de Déu i en acció de gràcies, perquè Déu ens estima i ens accepta, ens transforma i ens eleva cap a ell mateix.

Sant Agustí va escriure sobre aquestes «Confessions», que van tenir gran èxit ja en vida seva: «Han exercit sobre mi un gran impacte mentre les escrivia i el segueixen exercint encara quan les torno a llegir. Hi ha molts germans als qui els agraden aquestes obres» («Retractationes», II, 6): i he de reconèixer que jo també sóc un d'aquests «germans». I gràcies a les «Confessions» podem seguir, pas a pas, el camí interior d'aquest home extraordinari i apassionat de Déu.

Menys difoses, encara que igualment originals i molt importants són, a més a més, les «Retractationes», redactades en dos llibres entorn de l'any 427, en les que sant Agustí, ja

ancià, fa una «revisió» («retractatio») de tota la seva obra escrita, deixant així un document literari singular i summament preciós, però al mateix temps un ensenyament de sinceritat i d'humilitat intel·lectual.

«De civitate Dei», obra imponent i decisiva per al desenvolupament del pensament polític occidental i per a la teologia cristiana de la història, va ser escrita entre els anys 413 i 426 en 22 llibres. L'ocasió era el saqueig de Roma per part dels gots l'any 410. Molts pagans, encara en vida, així com molts cristians havien dit: Roma ha caigut, ara el Déu cristià i els apòstols ja no poden protegir la ciutat. Durant la presència de les divinitats paganes, Roma era la «caput mundi», la gran capital, i ningú podia imaginar que caigués en mans dels bàrbars. Ara, amb el Déu cristià, aquesta gran ciutat ja no semblava segura. Per tant, el Déu dels cristians no protegia, no podia

ser el Déu a qui encomanar-se. A aquesta objecció, que també tocava profundament el cor dels cristians, respon sant Agustí amb aquesta grandiosa obra, «De civitate Dei», aclarint què podien esperar de Déu i què no podien esperar d'Ell, quina és la relació entre l'esfera política i l'esfera de la fe, de l'Església. Encara avui aquest llibre és una font per definir bé l'autèntica laïcitat i la competència de l'Església, la gran esperança que ens dóna la fe.

Aquest gran llibre és una presentació de la història de la humanitat governada per la Providència divina, però actualment dividida en dos amors. I aquest és el disseny fonamental, la seva interpretació de la història, la lluita entre dos amors: l'amor propi, «fins a arribar a menysprear Déu» i l'amor a Déu «fins a arribar al menyspreu d'un mateix», («De civitate Dei», XIV, 28), a la plena llibertat d'un mateix a través dels

altres a la llum de Déu. Aquest és potser el llibre més gran de sant Agustí, d'una importància permanent.

Així mateix és important el «De Trinitate», obra en quinze llibres sobre el nucli principal de la fe cristiana, la fe en el Déu trinitari, escrita en dos temps: entre els anys 399 i 412 els primers dotze llibres, publicats sense que Agustí ho sabés, el qual els va completar cap a l'any 420 i va revisar l'obra completa. En ell reflexiona sobre el rostre de Déu i tracta de comprendre aquest misteri de Déu que és únic, l'únic creador del món, de tots nosaltres, i com, tanmateix, aquest Déu únic és trinitari, un cercle d'amor. Mira de comprendre el misteri insondable: precisament el seu ésser trinitari, en tres Persones, és la unitat més real i profunda de l'únic Déu.

«De doctrina Christiana» és una autèntica introducció cultural a la interpretació de la Bíblia i, en definitiva, al mateix cristianisme, que va tenir una importància decisiva en la formació de la cultura occidental.

Malgrat tota la seva humilitat, Agustí va ésser certament conscient de la seva pròpia talla intel·lectual. Però per a ell era més important portar el missatge cristià als senzills que redactar grans obres d'elevat nivell teològic. La seva intenció més profunda, que el va guiar durant tota la vida, es pot veure en una carta escrita al col·lega Evodi, en què li comunica la decisió de deixar de dictar de moment els llibres del «De Trinitate», «perquè són massa cansats i crec que poden ser entesos per uns pocs; fan més falta texts que esperem que siguin útils per a molts» («Epistolae», 169, 1, 1). Per tant, per a ell era més útil comunicar la fe de

manera comprensible per a tots, que escriure grans obres teològiques.

La responsabilitat agudament experimentada per la divulgació del missatge cristià es troba en l'origen d'escrits com «De catechizandis rudibus», una teoria i també una aplicació de la catequesi, o «Psalmus contra partem Donati». Els donatistes eren el gran problema d'Àfrica i de sant Agustí, un cisma que volia ser africà. Deien: l'autèntica cristiandat és l'africana. S'oposaven a la unitat de l'Església. Contra aquest cisma, el gran bisbe va lluitar durant tota la vida, mirant de convèncer als donatistes que només en la unitat inclús l'africanitat pot ser vertadera. I perquè l'entenguessin els senzills, que no podien comprendre el gran llatí de l'orador, va dir: he d'escriure fins i tot amb errors gramaticals, en un llatí molt simplificat. I ho va fer, sobretot en aquest «Psalmus», una mena de poesia senzilla contra els

donatistes per ajudar la gent a comprendre que només en l'unitat de l'Església es realitza realment la nostra relació amb Déu i creix la pau al món.

En aquesta producció adreçada a un gran públic té una importància especial el gran nombre de les homilies, ben sovint improvisades, transcrites per taquígrafs durant la predicació i immediatament posades en circulació. Entre aquestes, destaquen les bellíssimes «Enarrationes in Psalmos», molt llegides durant l'Edat Mitjana. La publicació dels milers d'homilies d'Agustí, ben sovint sense control de l'autor, n'explica tant l'amplia difusió com la vitalitat. Immediatament les predicacions del bisbe d'Hipona esdevenien, per la fama de l'autor, texts summament requerits i eren utilitzats també pels altres bisbes i preveres com a models, adaptats sempre a contexts nous.

En la tradició iconogràfica, un fresc del Laterà que es remunta al segle IV, representa sant Agustí amb un llibre a la mà, no sols per expressar la seva producció literària, que tanta influència va tenir en el pensament dels cristians, sinó també per expressar el seu amor pels llibres, per la literatura i el coneixement de la gran cultura precedent. A la seva mort no va deixar res, compta Posidi, però «recomanava sempre que es conservés per a les futures generacions la biblioteca de l'església amb tots els còdexs», sobretot els de les seves obres. En aquestes, subratlla Posidi, Agustí és «sempre viu» i és d'utilitat per a qui llegeix els seus escrits, encara que com ell diu, «crec que van poder treure més profit del seu contacte els que el van poder veure i escoltar quan parlava personalment a l'església, i sobretot els que van ser testimonis de la seva vida quotidiana entre la gent» («Vita Augustini», 31). Sí, també per a

nosaltres seria bell poder-lo sentir viu. Però és realment viu en els seus escrits, és present en nosaltres i d'aquesta manera veiem també la permanent vitalitat de la fe per la qual va donar la vida.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca/article/audiencia-sant-
agusti-viu-en-les-seves-obres/](https://opusdei.org/ca/article/audiencia-sant-agusti-viu-en-les-seves-obres/)
(20/04/2025)